

1' ויקרא י"ט, י"ז, ופירוש הרמב"ן ... ותכפר לו'

משמעות הפסוק היא שמלות תוכחה פ"א פחיוב לפתוח בדו-שיח עם זה שפגע בה כדי למנוע שנאב.

2' ערכין ט"ז ע"ב, מנן לראוה בחבירו... נכח מקום'

חז"ל דרשו את הפסוק לכוולא את פחיוב לפתוח את חבירו פחוסא - ושחייב לפתוחו ולחזור ולפתוחו עד שיחזור בתשובה.

3' ע"ס, עזר פיכין... טפי'

פחיוב פ"א לחזור ולפתוחו עד שיחזור בתשובה או עד שינצו בו, יקדענו, או יכנו - למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה.

4' דעיד, תניא אי"ר ארפון... ויאובבך'

כבר בימי חז"ל הביאו פתנאים ספיקות ביכולתם לפתוח לחוסא באופן שפתוחה תלמיד לפשע עד פחוסא.

5' יבמות ס"ה ע"ב, ויבא רבי אידעא... ויאובבך, ורש"י

מפורש כאן שאין לפתוח למי שעל יקב"ל שאין בה תועלת ואדרבה ארס לשנאב - ורש"י אף פירש את דברי רש"י, מ"כ לומר דבר פנשע שמלות תוכחה פ"א לפתוח, מ' שמקב"ל מנן.

6' שבת נ"ה ע"א, אי"ר זירא ר' סימון... מי גלוי'

משמעות פ"א כאן היא ג"כ שאין חיוב לפתוח למי שאינו מקב"ל - אלא שאינו רשאי לפתוח את ז"ל מלפניה ולומר שפחוסא לא יקב"ל מנן שמא כן יקב"ל, ולכאורה פ"א פזאת צומדת בסתירה למי שראינו ביבמות שמ"כ שלא לומר דבר שאינו נשע - פ"א איך אפשר לדעת בודאות שדברים לא יתקבלו!

7' בי"ה ע"א, אי"ר רבא בר רב חנן... ולא מידי' ורש"י

אוסר מדרבנן למחות כפיס ולקרוז בשבת גזרה שמא יתקן כפי שיר (מרש"י שמע שפכונג ברקידה פ"א פככא בר"ל לפשע קול) וכן אסור בשבת לשבת במבוי פחוסא בלחי לפתוח את פסלסול בו כשמחזיק בידו קפ"ז וישב ל"ז פכנסה מחשש שמא יתגדל פחוסא דרש"י וישכח ויכנס למבוי, ויש חיוב דאורייתא לפתוח מן פחוסא פקודש בארץ וכן פכפ"ר - דפ"ינן לפפסיק מלכאול אוד לפ"ן חשיב - ובכ"ל פ"ו כא"ל שז"ל בהלכה - ואמרו חז"ל שלא לפתוח אותם שבין כ"כ לא יקב"ל ולפחות פ"ס אבריס מחמת חוסר דיעה ואם יוכיח אותם יפוק אותם למידי.

ולכאורה מכאן שמע שלולא פחש שיהפכו למידי פ"ו חייבים לפתוחם אף שברור שלא יקב"ל -

ברש"י מ"ינן שתי גישות לענין -

8' רמב"ם פרק ו' דעות הלכה ז'

רמב"ם כנראה ראה בתוכחה מ"כ שבין אדם לחבירו ולפ"ד את פחוסא, לפחוסא למוסב' - ובפ"ש את ברור שלא יקב"ל מנן אין אדם לפתוחו (אלא יש את פחוסא, לפנ"ס מ' גלוי' - ורמב"ם לא נכנס לפ"ש אס נ"ת לסמוך על זה שמסתמא לא יקב"ל מנן).

9' רמב"ם פרק א' שביתת עשור הלכה ז'

רמב"ם למד את ענין, מוסב שיפ"ו שוג"ס' כהלכה על בית דין שלא לפרסם פסק שכל בעל חייב לפ"ש לפ"ש לפ"ש חייבים לפ"ש מוסב על פחוסא פ"ת ולא כל בעל מוסב לפ"ש על אשתו ויש כא"ל ש"ל יקב"ל וי"רמו לנשותיהם לכ"ל במידי.

וא"כ - לפ"י רמב"ם מ"כ תוכחה פ"א לפחוסא פ"א פחוסא בתשובה ואם נ"ת לקבוע שלא יקב"ל אין אדם לפתוחו אס על"א, מוסב שיפ"ו שוג"ס' - מוסב' פ"א הלכה פלג ע"ב"ד שלא לפרסם את פחיוב לפתוח עם כשישנן נשים שכן ישתכנעו ע"י תוכחה בעל"פ.

10' ספר פחיוב מ"כ ר"ט, מידי' פחוסא... פכתוב'

פחיוב הלך בעקבות רמב"ם וכתב במפורש ש"ריק לשקול אס תפ"י תועלת בתוכחתו.

11' פנח"י יוסף פרק ש"י יבמות (בר"י כ"א ע"ב) ד"ה דבר פנשע

לפי פנח"י - חייבים לפתוח למידי פחוסא אס אס ברור שלא יקב"ל ובתנאי שפ"א לא שוג"ס ופתוחה תעשה אותו למידי, אב"ל ברבים כשם שמ"כ לומר דבר פנשע כ"כ מ"כ שלא לומר דבר שלא נשע, ולכאורה סובר פנח"י שמלות תוכחה כוללת עם ענין מחאפ ולכן חייבים לפתוח ולחזור ולפתוח עם כשברור שפדברים ח"ל עם אב"ל אצ"ל - אס לא ש"כא מצ"ה יותר אב"ר פ"א, מוסב שיפ"ו שוג"ס' וא"ל יפ"ו מידי' אס ברבים שמר"ל אס פ"יבור לפתעלם מחוכיפם - אפ"ל ב"יבור למד פנח"י מ"כ בשבת יש לפתוחם פ"א אס כ"ד שלא תפ"א לפ"ס פתחון פ"א לומר שלא פ"חיוב אותם אס כ"ו משמעות פ"א - מ"א יקב"ל.

ש'כ"ג ז' פ'כ"א ג' ש'ג'ת פ'ר'כ'א'ם - פ'ד'ב'ר'ים ח'ו'ב'א'ים ב'ס'מ"ט (פ'ס'מ"ט ע'צ'מ'ו ח'ו'ל'ק ע'ז'ו) -

¹² "NO" ע'ש'ן י"א, ו'כ'ס ב'ר'ו'ר...

כ'ש'פ'ר'כ'א'ים כ'ו'ת'ב, פ'ד'ל'כ'א'י'פ'ו ע'ר'ש'ע ו'י'מ'ו'ת' ק'ש'פ' ל'מ'ו'ר ש'פ'מ'ל'ו'פ' פ'י'א ב'ין א'ד'ם ל'ח'ב'ר'ו' ו'פ'ו'א ס'ו'ב'ר ש'י'ס ח'י'ו'ב ל'פ'ו'כ'י'ח ג'ם כ'ש'ב'ו'ד'א'י' ע'א י'ק'ב'ד- ו'ז'ע ז'פ' ח'ו'ל'ק פ'ס'מ"ט.

¹³ א'ד'ר'ת א'ד'ל'פ'ו פ'ר'ש'ת ק'ד'ו'ש'ים, א'ת ע'מ'י'ת'ך... ו'י'א'פ'ב'ך'

כ'ש'פ'ז'ר"כ' א'ד'מ'ד ש'א'י'ן מ'ל'ו'ת תּוֹכַחַת ל'מ'י ש'י'ב'א מ'כ'ל'ד, ע'מ'י'ת'ך - פ'י'י'פ' מ'ק'ו'ס ל'מ'ו'ר ש'פ'י'א מ'ל'ו'פ' ש'ב'ין א'ד'ם ל'ח'ב'ר'ו' ו'א'י'ן ע'ל'ן א'ת פ'ח'י'ו'ב פ'ז'פ' כ'ל'פ'י' מ'י ש'פ'ו'ז'י'א א'ת ע'צ'מ'ו'ן ו'ן פ'כ'ל'ד - א'ב'ד' מ'ס'ו'ף ז'ב'ר'ו' ש'מ'נ'ע ש'ע'מ'י'ת'ך, ב'א ל'ד'מ'ד ש'ל'ד'א ל'פ'ו'כ'י'ח א'ם פ'תּוֹכַחַת ל'כ'א ת'ב'י'א ל'י'ד'י ת'ש'ו'ב'ת א'ל'כ'א ל'י'ד'י ש'נ'כ'א - ו'פ'פ'ש'ט פ'ו'א א'ו ש'ל'פ'י פ'ז'ר"כ' א'י'ן ל'פ'ו'כ'י'ח ל'מ'י ש'ל'ד'א י'ק'ב'ד א'ו ש'א'י'ן ל'פ'ו'כ'י'ח כ'ש'פ'תּוֹכַחַת ת'ז'ר'ו'ס ע'ק'ל'ק'ו'ם - ו'כ'ע'ן, מ'ו'ס'ב ש'י'פ'ו' ש'ל'ע'י'ן.

¹⁴ ש'ו'ע' ס'י' ת'ר"ח ס"ב ו'ר'מ"א

פ'ר'מ"א פ'ס'ק כ'ש'ג'ת פ'נ'מ'ו'ק"י ו'פ'ר'כ'א'ים ש'י'ס ח'י'ו'ב ל'פ'ו'כ'י'ח ג'ם ל'מ'י ש'ל'ד'א י'ק'ב'ד.

ז'פ' ש'פ'ב'י'א פ'ר'מ"א ב'נ'ע'ע ל'ד'ב'ר פ'מ'פ'ו'ר'ש ב'תּוֹר'ה מ'ו'ס'ב'ר ב'ר'ש'ב"כ -

¹⁵ ח'י'ד'ו'ש'י פ'ר'ש'ב"א א'ד'ב'י'ת'ך ד'ל' ע'ז"א ד"ה ו'ק'א א'כ'ל'י... פ'י'ר'ש"י ז"ע

ב'ד'א'ו'ר"י'ת'א מ'פ'ו'ר'ש ק'ש'פ' ל'מ'ו'ר ש'פ'ם ש'ל'ע'י'ם (מ'נ'ע'י'ס ע'כ'ס י'ד'ו'ע ש'פ'ם ש'ל'ע'י'ם ג'ם ב'ד'א'ו'ר"י'ת'א מ'פ'ו'ר'ש א'י'ן ל'פ'ו'כ'י'ח).

¹⁶ ב'י'א'ו'ר פ'ל'כ'פ' ש'ם ד"ה א'ב'ד, ו'ז'ע... ו'ד"ה ח"י'ב... א'י'ן ל'פ'ו'כ'י'ח

פ'ב'י'א'ו'ר פ'ל'כ'פ' פ'ב'י'א א'ת ד'ב'ר'י' פ'ז'ר"כ' א' ל'מ'ר'ו'ת ש'פ'ר'מ"א פ'ס'ק כ'ו' פ'נ'מ'ו'ק"י ו'פ'ר'כ'א'ים, ו'ג'ם פ'ב'י'א א'ת ד'ב'ר'י' פ'ס'פ'ר ח'ס'י'ד'ים ש'ל'ד'א ל'פ'ו'כ'י'ח ל'מ'י ש'א'י'ן ל'ב'ו' ג'ם ב'ו' מ'ח'ש'ש ל'ש'נ'כ'א ו'נ'ק'מ'ה - מ'נ'ע'י'ס ש'פ'ו'א מ'ע'ן, מ'ו'ס'ב ש'י'פ'ו' ש'ל'ע'י'ס' - ו'ע'י'ן ל'פ'ו'כ'י'ח כ'ש'פ'תּוֹכַחַת ת'פ'י'י'פ' ש'ל'ע'י'ת ב'ל'ב'ד'.

מ'כ'ל' מ'פ' ש'ל'מ'ד'ע'ן י'ו'ז'כ'א ש'א'י'ן ל'פ'ו'כ'י'ח ל'ר'ב'ים ש'ב'ו'ד'א'י' ל'כ'א י'ק'ב'ד'ו - ו'א'פ'י'ל'ו א'ם פ'ם מ'ז'י'ד'ים -

¹⁷ ש'י'כ'ה מ'ק'ו'ב'ל'ית ב'י'ת'ך ד'ל' ע'ז"א, פ'ע'י' פ'ר'י'כ'ב"א... ב'תּוֹס'פ'

ל'פ'י' פ'ר'י'כ'ב"א ב'ש'ם פ'ר"י' ו'ב'ש'ם מ'פ'ר"ם מ'ר'ו'ב'ג'ו'ר'ט ב'ד'ו'ר מ'ש'ק'י'ד'ים ב'פ'ר'ב'ה מ'ל'ו'ת ח'י'י'ב'ים ל'מ'ח'ו'ת (ו'ג'ם א'י'ן ל'פ'ו'כ'י'ח א'ת ע'צ'מ'ו'ן מ'תּוֹכַחַת א'ם ל'כ'א ש'ב'ר'ו'ר ל'ע'ל'א ש'ו'ס ז'ד' ס'פ'ק ש'ל'ד'א י'ק'ב'ד'ו).

לֹא תִשְׁנֵא אֶת־אָחִיךָ בְּלִבְּךָ הוֹכַחַת תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ¹ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:

(י"ז) לא תשנא את אחיך בלבבך בעבור שדרך השונאים לכסות את שנאתם בלבם כמו שאמר בשפשו ינכר שונא הזכיר הכתוב בהרה. ואמר הוכח תוכיח את עמיתך מצוה אחרת תוכחת מוסר ולא תשא עליו חטא שיהיה עליך אשם כאשר יחטא ולא הוכחת אותו ולזה יטה לשון אונקלוס שאמר ולא תקבל על דיליה חובא שלא תקבל אתה ענש בחטא שלו ואחרי כן צוה שתאהב אותו והנה השונא את רעהו עובר בלאו והאזהרה לו מקים עשה.

והנכון בעיני כי הוכח תוכיח כמו והוכח אברהם את אבימלך ויאמר הכתוב אל תשנא את אחיך בלבבך בעשותו לך שלא כרצונך אבל תוכיחנו מדוע ככה עשית עמדי ולא תשא עליו חטא לכסות שנאתו בלבך ולא תגיד לו כי בהוכיחך אותו יתנצל לך או ישוב ויתודה על חטאו ותכפר לו:

² מנין לדואה סתבדו
דבר מגונה שחייב להוכיחו שנאמר הוכח
תוכיח תוכיחו ולא קבל מנין שיחזור ויוכיחו תלמד לומר תוכיח מכל מקום

³ עד היכן תוכחה רב אמר יעד הבאה ושמיאל אמר עד קללה ורבי יוחנן אמר עד נויפה כחנאי רבי אליעזר אומר עד הבאה רבי יהושע אומר עד קללה בן עזאי אמר עד נויפה אמר רב נחמן בר יצחק ושלשתן מקרא אחד חדש י"ג ויהי אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרחות י"ג וכתוב י"ג ומל שאול את הננית עליו להכותו י"ג ולמאן דאמר עד הבאה דכתיב ולמאן דאמר עד קללה דכתיב ולבשתך ולבושת ערות אבך ולמאן דאמר עד נויפה דכתיב ויהי אף שאול ולמ"ד נויפה הכתיב הבאה וקללה שאני התם דאנב הביטאת יתירא דהוה ביה ליהונתן בדוד מסר נפשיה טפי

4 תניא א"ר מרפון (*תמיהני)

אני אם יש בדור הזה ו' שמקבל תוכחה אם אמר לו *מול קיסם מבין *עניך אמר לו מול קורה מבין עניך אמר רבי אלעזר בן עזריה תמיהני אם יש בדור הזה שידוע להוכיחו ואמר רבי יוחנן בנגודי מעיר אני עלי שמים וארץ שדברה פעמים לקה עקיבא על ידי שהייתי קבל עליו לפני רבן ס' (*שמעון ברכי) וכל שכן *שהוספתי בו אהבה לקיים מה שנאמר *אל תוכח לץ פן ישנאך תוכח לחכם ויאהבך

5 ואמר

רבי אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון בשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע רבי אבא ואמר חובה שנאמר *אל תוכח לץ פן ישנאך תוכח לחכם ויאהבך

נזכר דבר הנשמע . דכתיב (ויקרא יט) תוכח תוכיח להוכיח מי שמקבל הימט :

6 א"ל ר' זורא לר' סימון לזכחינהו מר להני

דבי ריש גלותא א"ל לא מקבלי מינאי א"ל אע"ג דלא מקבלי לזכחינהו מר דא"ד אחא בר' חנינא מעולם לא יצתה מדה טובה מפי הקב"ה וחזור בה לרעה ח"ץ מדבר זה דכתיב *ויאמר ה' אליו עבור בתוך העיר בתוך ירושלים ותתוית תיו על מצות האנשים הנאגדים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה וגו' א"ל הקב"ה לגבריא לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלמו בהם מלאכי חבלה ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי שישלמו בהן מלאכי חבלה אמרה מדת הרין לפני הקב"ה רבשיע מה נשתנו אלו מאלו אמר לה הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים אמרה לפניו רבשיע היה בידם למחות ולא מיחו אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם (*אמר) לפניו רבשיע אם לפניך גלוי להם מי גלוי

7 אין מספקין . משום

שיר או משום אצל : מספקין . ידיו 10 לז : מספקין . קף על ירך : מרקדין . כרגל וכולם נלכחו משום שבות גזרה שמה יסקן כלי שיר כפרק משלין (לקמן דף נז:) *טופסא דלמיה . לחי המסיר במתו בשבת *דלמסא מנגדר ליה ספק . כההיר חזן ללחי : ואחי ללמחי . מסוך שאיט במתו מקורה להכיר שזה רה"ל זה רה"י ומכילו : וקא מנגדר תכביהו ומייתו לה לא גרסי' : ולא למרינן לכו ולא מירי . ואע"ג דעבדן דלרעק דלחור לא ליסיב יאניה יתכן : סנס לסס . בדבר שהגילו בו ולא יחזרו בהם : מוטב *עיסא שוגנין ולא יסאו מוידין . לעטר כשידעו ולא יניחו בך : וסני מיני . והנה להם לישראל : כדרבנן . היכא דלרגילי למעבר דלרעק כי סך ומספקין והק דיתכן לשמא דלחיא : *אספס יום סכפורים . סגריך להחזיל ולהתענות מכבוד יום דלחיייתא היא דנפקא לן (יומא דף סא) מענייהם את נפשתיכם בתעשה : ואכלי *שמו עד שמשכה . גרם ולא גרם משמשכה :

7 א"ל רבא בר רב תנן לאבוי *תנן אין

מטפקין ואין מספקין ואין מרקדין והאידינא דקא חויגן דעבדן הכי ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה ולמעןך הא *דאמר (*רבא) לא ליחייב אניש אפומא דלחיא דלמא מנגדר ליה חפץ ואחי לאתויי (ד' אמות ברה"ר) והא הני נשי דישקלן חצביהו ואולין ויתבן אפומא דמבוואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא *הנה להם לישראל *מוטב שיהו שוגנין ואל יהו מוידין הבא נמי הנח להם לישראל מוטב שיהו שוגנין ואל יהו מוידין *והני מיילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא יולא היא לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא הוא ואכלי ושיתו עד שחשכה ולא אמרינן להו ולא מידי :

דנפקא לן (יומא דף סא) מענייהם את נפשתיכם בתעשה : ואכלי *שמו עד שמשכה . גרם ולא גרם משמשכה :

8 ׀ הוואה חבירו שחמא או

שהלך בדרך לא טובה *מצוה להחזירו למוטב [ג] ולהדיעו שהוא חוסא על עצמו במעשיו הרעים שנאמר תוכח תוכיח את עמיתך . המוכיח את חבירו בין בדברים שבינו לבינו . בין בדברים שבינו לבין המקום . צריך להוכיחו בינו לבין עצמו . וידבר לו בנחת ובלשון רכה וידיעו שאיט אוסר לו אלא לטובתו להביאו לחיי העולם הבא . אם קיבל סגנו מוטב ואם לא יזכחתו פעם שניה [ד] ושלישית . וכן תמיד חייב אדם להוכיחו עד שיכחי [ה] החוסא ויאמר לו איני שומע . וכל שאפשר *בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפש בעון אלו כיון שאפשר לו למחות בהם :

⁹ וְנָשִׁים שֹׂאֵיכֶלֶת וְשׁוֹתוֹת עַד שֶׁחֲשֵׁכָה וְהָן אֵינָן יוֹדְעוֹת שֶׁמִּצְוָה לְהוֹסִיף מְזִיל עַל הַקֹּדֶשׁ אֵין מִסְחֵחַ בֵּינָן שְׂלֵא יִבְוֹאוּ לַעֲשׂוֹת כּוֹזֵחַ. שׁוֹדֵרֵי אִי אֲמַשֵּׁר שׁוֹדֵר שׁוֹמֵר בְּבֵית כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהוֹדֵר נָשִׁי. וְהִנֵּה לֹחֵן שׁוֹדֵר שׁוֹגֵן וְאֵל יְהוּ מוֹדֵין. וְכֵן כָּל הַדּוֹמָה לֹחֵן:

¹⁰ מְדִינֵי הַמְּצֻנָה, מֵהַשְּׂאֲמָרוֹ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (עֲרִכִין סו ב) שֶׁחַיִּיב מְצֻנָה זֶה עַד הַכְּאָה, כְּלוֹמֵר: שֶׁחַיִּיב הַמוֹכִיחַ לְהַרְבּוֹת תּוֹכְחוֹתָיו אֶל הַחוּטָא עַד כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה קְרוֹב הַחוּטָא לְהַכּוֹת אֶת-הַמוֹכִיחַ. וּמְקַל-מְקוֹם, אָמְרוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה גַם כֵּן, שֶׁאִם יִרְאֶה הַמוֹכִיחַ שֶׁאֵין בְּדַבְּרֵי תּוֹכְחוֹתָיו שׁוֹם תּוֹעֲלַת נִמְצָא, מִתּוֹךְ גְּדֵל רָשַׁע הַחוּטָא, אִו שֶׁהוּא אִישׁ אֶלֶם וְרָשָׁע בְּיוֹתֵר וּמִתְיָרָא מִמֶּנּוּ שְׂלֵא יַעֲמֵד עָלָיו וְיִתְרַגְּמוּ—שֶׁאֵינּוּ חַיִּיב בְּמְצֻנָה זֶה בְּאִישׁ כְּזֶה וְזֶהוּ אָמְרָם זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (יבמות סו ב): כְּשֶׁם לּוֹמֵר דְּבַר הַנְּשַׁמֵּעַ, כִּף מְצֻנָה לְשִׁתֵּק בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין הַדְּבַר נִשְׁמָע, לְפִי שֶׁיִּהְיֶה כְּצִנְיָן קְלוֹן לְמוֹכִיחַ וְלֹא תּוֹעֲלַת לְאֲשֶׁר הוֹכַח, וּמְקַל-מְקוֹם יֵשׁ לְהַתְּנִיחַ לְכָל-בַּעַל נֶפֶשׁ וּלְהַשְׁעִים הַרְבֵּה כְּצִנְיָנִים אֵלֶּה וּלְחַשֵּׁב וְלִרְאוֹת אִם יִהְיֶה תּוֹעֲלַת בְּדַבְּרֵי אֵל חוּטָא, שִׁוְיִכְיָהוּ וְיִבְטַח בְּשֵׁם יְתְּבַרְךָ, כִּי הוּא יַצְרִינּוּ בְּהַלְחָמּוֹ עִם שׁוֹנְאָיו, וְאֵל-גִּבְרֵךְ לְכַבּוֹ וְלֹא יִירָא, כִּי הַשֵּׁם יְתְּבַרְךָ שׁוֹמֵר אֶת-כָּל-אוֹהֲבָיו וְאֵת כָּל-הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד (תהלים קמ"ב). וְאִם יֵשׁוּב הַחוּטָא — יִהְיֶה לוֹ כְּזֶה שְׂכָר גְּדוֹל; וּמִי שֶׁבָּדֵד לְהִשְׁבִּיבוֹ וּלְמַחֹת בּוֹ וְלֹא מִתָּה — הוּא נִתְפָּשׁ עַל חֲטָאוֹ, וְזֶה דְּבַר קְרוֹר מְדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ, גַּם מִן הַקְּתוּבִים.

¹¹ דְּבַר הַנְּשַׁמֵּעַ. לְמִי שֶׁמְקַבֵּל מִזֶּה דְּכַתִּיב הוֹכַח תּוֹכִיחַ אִשִּׁי מֵאֵה פְעָמִים אֶבֶל לְמִי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל מִזֶּה (ג) וְחֻבָּה שְׂלֵא לְהוֹכִיחוֹ וְהַקָּשׁ ז'ל מֵהָא דְאֲמַרִּין בְּמַסְכַּת עֲרִכִין (דף טז:) שֶׁחַיִּיב לְהוֹכִיחַ עַד שֶׁיִּכְבֹּט אוֹ יִקְלַלּוּ. הַחֵם בִּיחִיד אֶבֶל לְרִבִּים לֹא וְהָא דְאֲמַרִּין בְּמַסְכַּת שַׁבַּת (דף ע"ה.) לְוֹכְחִיהוּ מִר לְהֵי דְבִי רִישׁ גְּלוּתָא וְאֲמַר לֹא מְקַבְלֵי מִינָא וְאֲמַרִּין אֲפִילוּ הֵי לְוֹכְחִיהוּ מִר הַחֵם הוּא שְׂלֵא הוֹכִיחֵם כֻּלָּא אֲלֵא שְׂהִיֵּה מְכִיר בְּהֵם שְׂלֵא יִשְׁמַעוּ וּמִשּׁוֹם דְּלוּלֵי יִשְׁמַעוּ אוֹ מִשּׁוֹם שְׂלֵא יִהִיֵּה לֵהֶם פְּתוּחַן פֶּה הִיֵּה חַיִּיב לְהוֹכִיחַ לְפָתִיחַ פֶּעַם אַחַת:

¹² וְאִם בְּרוּר לוֹ לְמוֹכִיחַ שְׂלֵא יִקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ וְהַעוֹבְרִין שׁוֹגְגִין טוֹב לוֹ לְשִׁתּוֹק כְּדִגְרַסִּין עַל זֶה בְּפֶרֶק הַמְּבִיא כְּדֵי יִין בְּבִיצָה (ג, ב) דְּאֲפִילוּ בְּאִיסוּרֵי דְאֲוֹרִיתָא הִנֵּה לְהוֹ לְיִשְׂרָאֵל שִׁיְהוּ שׁוֹגְגִין וְאֵל יְהוּ מְדִינִין אֲבָל אִם הַעוֹבְרִין מְזִידִין וְבְרוּר לוֹ שְׂלֵא יִקְבְּלוּ אַע"פ כֵּן שֶׁפְּטוּר מִעוֹשׂ מִיתָה כְּדִמּוּכַח בְּמַסְכַּת שַׁבַּת (ע"ה, ב) בְּאוֹתָהּ שֶׁהִבְאֵתִי לְמַעֲלָה מְכַל מְקוֹם מַעֲשֵׂה דְהוֹכַח תּוֹכִיחַ לֹא מִפְּטָרִי וְאַע"פ שֶׁמוֹסִיף עַל עוֹנְשׁוֹ שְׂלֵא יִקְבְּלוּ הַלְעִיטָהוּ לְרַשָּׁע וּיְמוֹת (נ"ג, ט) וְלִכְךָ צוּה הַתְּלַמּוּד הַשְּׁתִּיקָה בְּשׁוֹגְגִין דּוּקָא (פ"פ ירמיה רכג לו) וְעִי' נִשְׁנָה עַם מְר"ה וְאֵע"ג.

וְאֵנִי אֹמֵר שֶׁאֵין זֶה כִּי אִם עֲצָה טוֹבָה כִּי אִף שֶׁמְזִידִין צָרִיךְ לְשִׁתּוֹק כְּדִאֲמַרִּין בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבַמְתּוֹ (ס"ה, ג) שֶׁחֻבָּה עַל הָאָדָם שְׂלֵא לּוֹמֵר דְּבַר שֶׁאֵינוֹ נִשְׁמָע שְׁנֹאֲמֵר (משלי ט, ח) אֵל תּוֹכַח לִץ פֶּן יִשְׁנֹאךָ.

¹³ אַחַת עֲמִיתְךָ לַעֲסֵם שֶׁאַחֶךָ בְּמִצְוֹת וְלֹא לַרְשָׁעִים שֶׁיִּשְׁנֹאֲךָ שֶׁנֶּאֱמַר אַל תּוֹכַח לֶן פֶּן יִשְׁנֹאֲךָ: (יְצִיחוֹת ס"ה ע"ג) הוֹכַח לַחֲסִים וַיִּהְיֶה אֲבָרְךָ

¹⁴ בַּיָּנְשִׁים שְׂאוֹכְלוֹת וְשׁוֹתוֹת * עַד שֶׁחֲשִׁיכָה וְהֵן אֵינָן יוֹדְעוֹת שֶׁמְצוּהָ לְהוֹסִיף מִחֵרֶם: עַל הַקֹּדֶשׁ (ג) אֵינָן (ב) מִמְּחִין בִּידָן כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לַעֲשׂוֹת בְּזִדּוֹן: הִגֵּה (ד) וְהִיָּה כָּל דָּבָר אֲסוּר (ה) אֲמֵרִין מוֹטֵב שֶׁיְהִי שׁוֹגֵינָן וְלֹא יִהְיֶה מוֹדֵינָן * דּוֹקָא (ו) שֶׁאֵינּוּ מְפֹרָשׁ בְּמִצְוָה אֲע"פ שֶׁהוּא דְלוֹרִיִּי: * אֲבַל אִם (ג) מְפֹרָשׁ בְּמִצְוָה (ז) * מוֹחִין בְּדָם (ח) פִּי"ד דְּבִלְתֵּי וְלֹא"שׁ בְּשֵׁם הַעֵיטוֹר (ח) וְאִם (ד) יִידֵי שֶׁאֵינָן דְּבָרֵינוּ נִשְׁמָעִין לֹא יֵאמָר בְּרַעֲיָם לְהוֹכִיחֵן (ט) רַק פִּעֵם אַחַת אֲבַל לֹא יִרְבֶּה בְּמִוֹכָחוֹת מֵאַחַר שִׂדְעָה שֶׁלֹּא יִשְׁמַעוּ אֵלָיו אֲבַל בִּיחִיד (י) * חַיִּיב לְהוֹכִיחוֹ * עַד שֶׁיִּכְנֹו אִו (יא) יִקְלָלֵנוּ. (כ"ד) ס"פ הַבְּע"י:

¹⁵ וְקָא אַכְלֵי וְשָׁתוּ עַד שֶׁחֲשִׁיכָה גְרִסִּינָן, וְל"ג מִשְׁחֲשֵׁכָה דְמִסְתַּמָּא אֵינָן לֶךְ אַחַד שְׂטוּעָה לְאַכּוֹל לְאַחַר שֶׁחֲשִׁיכָה. וְעוֹד דְּבַכֵּי הָאֵי וְדָאֵי אֲמֵרִינָן לְהוֹ וְמִחִינָן בִּיִּדְיֵיהוֹ דְּע"כ לֹא אֲמָרוּ אֲלֵא בְּמָה שֶׁאֵינּוּ מְבוֹאֵר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא אֲתֵי מְדַרְשָׁא כִּי הִכָּא דְּדִרְשִׁינָן תּוֹסְפוֹת (א) מְעַרְבֵי עַד עַרְבֵי תַעֲנִי אֵת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְהָא לֹא מִשְׁמַע לְהוֹ לְאֵינְשֵׁי וְקִיל לְהוֹ וְשׁוֹגֵינָן וְלֹא מוֹדֵינָן אֲבַל אֵלּוּ אַכְלָן מִשְׁחֲשֵׁכָה אֲמֵרִינָן וְמִחִינָן וְמִרְטִינָן. אֲלֵא עַד שֶׁחֲשִׁיכָה גְרִסִּינָן וְכֵן פִּרְשִׁי ז"ל

¹⁶ וְדַע דְּמִסְתַּבְרָא דְּמָה שֶׁפִּסְקָה הִרְמ"א דְּבִדְבָרֵי הַמְּפֹרָשׁ בְּמִצְוָה חַיִּיב לְמַחֲמוֹת דּוֹקָא שֶׁהוּא בְּאַקְרָבֵי אֲבַל אֵלּוּ הַפּוֹרְקֵי עוֹל לְגַמְרֵי כְּגוֹן מַחְלָל שֶׁנֶּחַם בְּפִרְהֵסֵיָא אִו אֲוֹכַל נְבִילוֹת לְהַכְעִים כְּכֵר יֵאל מַחְלָל עֲמִיתְךָ וְאֵינּוּ מַחֲבִיב לְהוֹכִיחוֹ וְכֵן אִתָּא בְּתַנָּא דִּלְר"ר פִּי"ח הוֹכַח תּוֹכַח אַחַת עֲמִיתְךָ וְעֲמִיתְךָ שֶׁהוּא אֲוִהֶבךָ וְשֶׁהוּא עִמָּךָ בְּמִצְוָה וּמְלוֹת אַחַת חַיִּיב לְהוֹכִיחַ אֲוִתוֹ אֲבַל לַרְשָׁעִים שֶׁהוּא שׁוֹנֵאֲךָ אֵינָן אַחַת חַיִּיב לְהוֹכִיחַ אֲוִתוֹ וְהַעֲמִיק זֶה הַגְּרָמָא נְקִיטוֹר בְּאַדְרַת אֲלֵיהוֹ ע"ש וְלַעֲנִין אֲוֹכַל נְבִילוֹת לְמִיִּאֲרָן אִו מַחְלָל שֶׁנֶּחַם אֲלֵא בְּפִרְהֵסֵיָא יֵשׁ לַעֲיִן בְּדַבְרֵי:

חַיִּיב לְהוֹכִיחוֹ. וְכַס"ח סִימָן פִּי"ג כְּתִב דּוֹקָא אִישׁ אַחַת אֲחִיו שֶׁלְּטוֹ גַם טו אֲבַל אִם הִיָּה אִישׁ אַחַר שֶׁאִם יוֹכִיחֵנוּ יִשְׁנֹאֲנוּ וַיִּנְהוּם מִמֶּנּוּ אִו לְהוֹכִיחוֹ

¹⁷ וְהַעֲיִ הַרִיטְב"א ז"ל בְּשֵׁם רַב גְּדוֹל מֵאַשְׁכְּנַזִּים שׁוֹהַעֲיִ בְּשֵׁם רַבּוֹתָיו הַצְּרַפְתִּים וּבְכַלְלֵם ר"י וְהַר"ם מְרוֹטְנַבּוֹרֶק שֶׁלֹּא נִאֲמָרוּ דְּבָרִים הַלְלוּ אֲלֵא לְדוֹרְתָם אֲבַל בְּדוֹר הַזֶּה שֶׁמְקִילִין בְּכַמָּה דְּבָרִים רָאוּי לַעֲשׂוֹת סִיג לְתוֹרָה אֲפִילוּ בְּדַרְבְּנָן מִחִינָן וְקִנְסִינָן לְהוֹ עַד דְּלֹא לַעֲבָרוּ לֹא בְּשׁוֹגֵג וְלֹא בְּמִזִּי" וְשֶׁכֵּן הוּא בְּמִדְרַשׁ יְרוּשָׁה וְהַדְּבָר נִר' לִי נִכּוֹן וְעוֹ אֵיכָא לְמִימַר דְּאַפִּילוּ לְדִידְהוּ דְּלֹא מַחֵי הֵינּוּ דּוֹקָא בְּדָקִים לֶן בְּגוֹוִיֵּיהוּ דְּלֹא מְקַבְּלֵי אֲבַל אֵי מִסְפֵּק' לֶן אֵי מְקַבְּלֵי אִם לֹא וְדָאֵי מַחֲי" וְהַכֵּי מוֹכַח פ' בְּמָה אֲשֶׁה דְּאַמְרֵי הַתָּם בְּשַׁעָה שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל הָיוּ אוֹיְבִים הוֹרְגִין כו' אֲמַר לְהֵם הַלְלוּ נְמִי רְשָׁעִים הֵם שֶׁהִיָּה בִּידָם לְמַחֲחוֹת וְלֹא מִיִּחוֹ כו' כְּדָאֵי הַתָּם וְכֵן אֲמָרוּ בְּתוֹסַפ'